

10. Melnyk, S. "Kryza viku." *Visnyk Pensiinoho fondu Ukrainy* 6(2009): 20. Print.
11. Melnychuk, V.H. "Tendentsii rozvytku pensiinoi systemy Ukrainy." *Finansy Ukrainy* 4(2010): 66–74. Print.
12. Onyshko, S. V. "Potentsial rozbudovy pensiinoi systemy v Ukraini u konteksti znyzhennia ryzykiv derzhavnykh finansiv." *Aktualni problemy ekonomiky* 3(2012): 248–352. Print.
13. Ofitsiyni veb – sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. Web.<[http // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)>.
14. Ofitsiyni veb-sait Pensiinoho fondu Ukrainy. Web.< [http://www.pfu.gov.ua./control/uk/index](http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index)>.
15. *Pensiina reforma v Ukrainy: napriamy realizatsii : kolektyvna monohrafiia*. Ed. E. M. Libanovoi. – Kyiv: In-t demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M.V. Ptukhy NAN Ukrainy, 2010. Print.
16. Polozenko, D. "Rozvytok pensiinoi systemy Ukrainy." *Finansy Ukrainy* 10 (2009): 18–26. Print.
17. Svienchitski, M., Tkachenko, L., and I. Chapko. *Demohrafichni ta finansovi peredumovy pensiinoi reformy v Ukraini: Prohnoz – 2050*. Kyiv: Analitychno – doradchyi tsentr Blakytnoi strichky, 2010. Print.
18. Tkachenko, L. "Vplyv demohrafichnykh protsesiv na rozvytok systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini." *Visnyk pensiinoho fondu Ukrainy* 4(2008): 24- 27. Print.
19. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy, Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy, Fond OON v haluzi narodonaseleння (IuNFPA)."Ukraina: cherez desiat rokiv pislia Madrydu / (stan realizatsii Madrydskoho mizhnarodnogo planu dii z pytan starinnia v Ukraini u 2007-2012 rr.)" Web.<<http://www.mlsp.gov.ua/>>.

Рецензент:

Чисуркова А.Д. – доктор економічних наук, професор Подільського державного аграрно-технічного університету;

Волощук К.Б. – доктор економічних наук, професор Подільського державного аграрно-технічного університету;

УДК 369.223.25:61

ББК 65.49

Савчук Л.М.

ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Івано-Франківський національний
медичний університет,
Міністерство охорони здоров'я України,
кафедра соціальної медицини,
економіки охорони здоров'я
та медичного правознавства,
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Вагилевича 10/12,
тел.: 099 5086790,
e-mail: liliua.savchuk@ukr.net

Анотація. В статті розглянуто особливості фінансування сфери охорони здоров'я в Україні. Проаналізовано різні джерела фінансування галузі. Досліджено витрати на охорону здоров'я у душовому вимірі в Україні та різних державах світу. На основі здійсненого аналізу встановлено, що розміри бюджетного фінансування є неефективними та не відповідають ресурсним потребам галузі. З'ясовано проблеми ресурсного забезпечення сфери охорони здоров'я та вади механізмів державного фінансування. Запропоновано переглянути існуючий механізм розподілу ресурсів галузі та прискорити перехід на модель бюджетно-страхової медицини.

Ключові слова: сфера охорони здоров'я, джерела фінансування, державний бюджет, витрати, страхова медицина.

Savchuk L.M.

THE FINANCING OF HEALTH CARE IN UKRAINE

Ivano-Frankivsk national medical University,
The Ministry of health of Ukraine,

Department of social medicine, health economics
and medical jurisprudence,
Vahylevycha Str. 10/12, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 099 5086790,
e-mail: liliua.savchuk@ukr.net

Abstract. In the article the peculiarities of financing healthcare in Ukraine. Analyzed various sources of funding for the sector. Health expenditure per capita of the population in Ukraine and around the world have been investigated. On the basis of the analysis found that the size of budget financing are inefficient and do not meet the resource needs of the industry. Clarified the problems of resource provision of health care and the shortcomings of public Finance mechanisms. Asked to review the existing allocation mechanism of the industry and the rapid transition to a model of budgetary-insurance medicine.

Key words: realm healthcare, financing sources, government budget, expenditure, insurance medicine.

Вступ. Здоров'я людини – найважливіша життєва цінність, основа життя та її існування. Експерти ВООЗ вважають здоров'я людини фактором довготривалого стійкого економічного зростання, засобом підвищення національного доходу. В Україні показники стану здоров'я населення упродовж останніх років набули досить серйозних негативних тенденцій: зросли рівні смертності (особливо серед людей працездатного віку), захворюваності, зменшилась середня тривалість життя тощо. Ці тенденції обумовлені критичним станом вітчизняної сфери охорони здоров'я. Адже нині здатність сфери охорони здоров'я впливати на здоров'я населення збільшилась в декілька разів. За умов її ефективної організації, сфера охорони здоров'я може забезпечити зменшення загальної смертності у віці до 75 років на 23 % у чоловіків і на 32 % у жінок [5].

Погоджуємось з думкою вчених [3], що Індикатором результативності й ефективності реформ держави є сфера охорони здоров'я. Необхідність реформ цієї сфери підкреслюється неможливістю забезпечити в сучасних умовах належне фінансування галузі. Саме недостатнє та нераціональне використання джерел фінансування, а також недосконалість бюджетних механізмів управління щонайгостріші проблеми галузі. Актуальність дослідження обумовила і економічна криза в державі.

Проблемам сфери охорони здоров'я присвячено праці В. Андрущенка, О. Василика, О. Величко, В. Дем'янишина, В. Лехана, Д. Полозенка, Т. Носулич, Г. Слабкого, Ю. Пасічника, Я. Радиша, С. Юрія та ін. Водночас, незважаючи на значне коло досліджень вчених, можна стверджувати, що поки не запропоновано дієвого фінансового механізму реформування галузі. Тому особливості фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я України потребують більш детального дослідження.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати джерела фінансування сфери охорони здоров'я України та аналогічні показники в зарубіжних країнах, запропонувати додаткові джерела фінансування в умовах реформування галузі.

Результати. Національна система охорони здоров'я передбачає багатоканальність фінансування [8]. Основними джерелами фінансування системи охорони здоров'я в Україні є кошти державного та місцевих бюджетів, соціального страхування, приватні кошти домогосподарств, кошти міжнародних донорських організацій. В нашій державі діє в, більшій мірі, бюджетна модель сфери охорони здоров'я. Це пояснюється тим, що основну роль у фінансовому забезпеченні відіграють кошти державного (14–28%) та місцевого (71–85%) бюджетів. Кошти, отримані з інших джерел, характеризуються як додаткові фінансові ресурси.

Як вказують результати досліджень, загальний обсяги фінансування сфери охорони здоров'я з державного та місцевих бюджетів в період з 2009–2013 рр. мали тенденцію до збільшення. Проте переважна частка державного фінансування йде на фінансування

лікарень, при цьому 80–90 % з них спрямовуються на оплату праці персоналу та комунальні послуги. У 2014 р. витрати на цю галузь з різних бюджетів знизились (рис 1.).

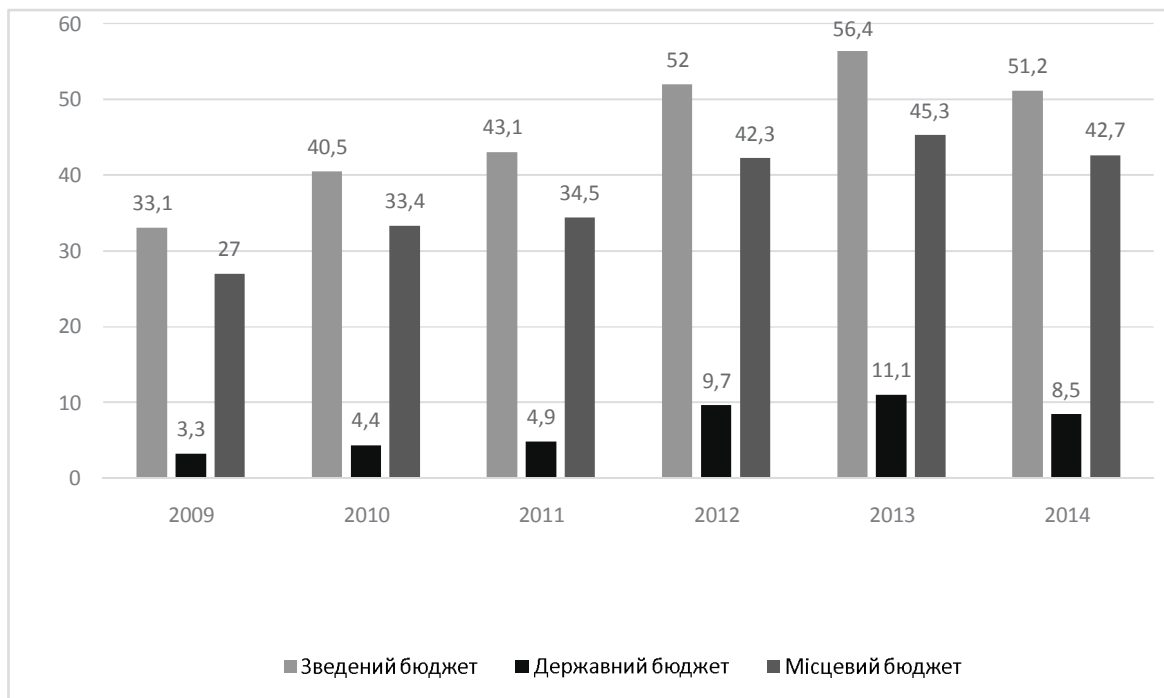

Рис. 1. Обсяг видатків на охорону здоров'я 2009–2014 рр. (млрд грн.) [12]

Зі зведеного бюджету на охорону здоров'я у 2014 р. було перераховано 51,2 млрд грн. (зменшення видатків порівняно з 2013 р на 9,2 %), у т. ч. з державного бюджету – 8,5 млрд грн. (відповідно зменшення на 23,4 %); з місцевих бюджетів 42,7 млрд грн. (відповідно зменшення на 5,7 %). Якщо врахувати рівень інфляції, то ці обсяги змінилися практично пропорційно щорічному зростанню видатків на оплату праці, енергоносії та комунальні послуги, лікарські засоби.

Динаміку видатків державного бюджету, видатки на сферу охорони здоров'я та їх частка у загальних видатках бюджету представлено в табл. 1. Аналізуючи видатки державного бюджету, бачимо що загальна сума видатків щороку збільшуються. Так якщо у 2005 р. загальна сума видатків складала 1117394, 6 млн грн., то вже на 2016 р. заплановано 633587 млн грн. У структурі державного бюджету в 2014 р. переважали видатки на виконання загальнодержавних функцій (45,1%), соціальний захист та соціальне забезпечення (18,5 %), громадський порядок, безпеку та судову владу (10,3 %), економічну діяльність (9,0 %).

Питома вага видатків на охорону здоров'я у 2015 р. становила тільки 2 %. Розмір витрат на охорону здоров'я у душовому вимірі теж залишається низьким. Так, державні видатки на охорону здоров'я в розрахунку на душу населення з врахуванням обмінного курсу національної валюти у 2014 р. становив 1222 грн. (103 дол. США). За таких умов, стає зрозумілим, що зростає частка особистих витрат населення (як офіційних, так і неофіційних) і відбувається заміщення безоплатної медичної допомоги платною. Для порівняння: у світі видатки на охорону здоров'я у розрахунку на душу населення становлять 1007 дол. США, в Європейському регіоні – 2370 дол. США. Якщо порівнювати цей показник з аналогічним у країнах Європи, то він коливається від 480 у Румунії до 9908 дол. США у Норвегії (табл. 2).

Слід зазначити, що у більшості країн Європи (Данія, Фінляндія, Ірландія, Італія, Норвегія, Португалія, Іспанія) фінансування системи охорони здоров'я здійснюється переважно за суспільні кошти або на основі медичного страхування (Франція, Німеччина, Люксембург, Нідерланди).

Таблиця 1

**Видатки державного бюджету
на сферу охорону здоров'я України [1; 11]**

Роки	Загальна сума видатків державного бюджету, млн.грн.	Видатки державного бюджету на охорону здоров'я, млн.грн.	Питома вага видатків на охорону здоров'я, %
2005	117394,6	2731,7	2,3
2006	140199,4	3154,7	2,2
2007	174631,5	4534,2	2,6
2008	253207,9	5780,0	2,3
2009	267677,4	3349,1	1,3
2010	307748,2	4397,0	1,4
2011	342690,3	4862,0	1,4
2012	413605,3	9646,2	2,3
2013	419843,8	11141,2	2,6
2014	441587,1	8482,6	1,9
2015	581760,8	11411,0	2,0
2016	633587,0	12118,1	1,9

Таблиця 2

Державні видатки на охорону здоров'я в розрахунку на душу населення щодо обмінного курсу національної валюти в окремих країнах Європи [13]

Країна	Видатки, дол. США	Країна	Видатки, дол. США
Австрія	5643	Ірландія	4306
Бельгія	4914	Ізраїль	2373
Болгарія	522	Італія	3339
Канада	5656	Японія	4656
Чехія	1545	Латвія	826
Данія	6521	Литва	887
Єстонія	928	Люксембург	7751
Фінляндія	4411	Чорногорія	522
Франція	4968	Нідерланди	5997
Грузія	310	Норвегія	9908
Німеччина	4996	Польща	920
Греція	2304	Португалія	2302
Угорщина	1096	Румунія	480

Відомо, що не тільки обсяг фінансування визначає якість медичних послуг, а раціональне використання наявних ресурсів. Що стосується вітчизняної системи охорони здоров'я, то вона витратна й неефективна. Диспропорційність у фінансово-організаційній структурі сфери охорони здоров'я виявляється в тому, що кошторисне фінансування медичних закладів призводить до відсутності мотивації їхнього керівництва до покращення якості діяльності та ефективного використання фінансів [6;7]. Ситуація загострюється й тим, що рівень зношеності основних фондів охорони здоров'я перевищив 60 % бар'єр, при цьому в лікувально-профілактичних закладах обсяги заміни морально застарілої медичної техніки та обладнання не перевищують 1,5% на рік. В економічно розвинутих країнах цей показник для активної частини основних фондів охорони здоров'я складає 10–12 % на рік [4].

Проблеми ресурсного забезпечення сфери охорони здоров'я в Україні полягають у тому, що: бюджетне фінансування практично йде на утримання інфраструктури і не залежить від обсягу та якості наданих послуг; досить незначні державні видатки на виконання державних (регіональних) програм є розпорощеними, тому – неефективними;

суперечливість статистичних даних і утрудненість обліку неофіційних витрат на потреби сфери охорони здоров'я ускладнюють процес розрахунку та планування видатків держави.

Вадами механізмів державного фінансування сфери охорони здоров'я нині визнано:

- неефективність ресурсного забезпечення галузі;
- дублювання фінансування з бюджетів різних рівнів;
- формування кошторису медичних закладів залежить від потужності медичного закладу (чисельності ліжок і медичного персоналу), а не від реальних потреб населення в медичній допомозі, що веде до екстенсивного розвитку галузі. Все це вказує на те, що існуюча система фінансування сфери охорони здоров'я не дозволяє прив'язати фінансові потоки до якості та кількості наданих послуг.

В Україні одним з концептуальних напрямів реформування системи охорони здоров'я, згідно Постанови КМУ № 208 [9], є врегулювання питання запровадження обов'язкового державного соціального медичного страхування. На сьогодні воно передбачене Законом України «Про страхування» [2]. Проте, ця норма не діє через відсутність законодавчої бази. Умовами переходу на систему соціального медичного страхування є досягнення фінансової стійкості медичних закладів, надання більшої самостійності керівникам медичних закладів в управлінні фінансовими коштами, підвищення конкуренції у системі охорони здоров'я з паралельним сприянням розвитку добровільного медичного страхування [10].

Висновки. Таким чином, розміри бюджетного фінансування не відповідають ресурсним потребам галузі. Фінансування сфери охорони здоров'я потрібно адаптувати до сучасних економічних умов розвитку держави. Ідеальною для України є модель – бюджетно-страхова медицина. Тобто онкологію, СНІД, невідкладну медичну допомогу, допомогу при пологах, охорону материнства і дитинства фінансує державний бюджет, а решта фінансування – з фонду обов'язкового медичного соціального страхування. Пріоритетним напрямом реформування галузі є перегляд існуючого механізму розподілу ресурсів залежно від наданих послуг і результатів лікування. Така прив'язка є необхідним елементом сучасних підходів до ефективного управління сфери охорони здоров'я. Саме на основі фінансового забезпечення можна перейти на диференційовану багаторівневу систему медичного забезпечення, що сприятиме оптимальнішому використанню наявних кадрових, матеріально-технічних та фінансових ресурсів, водночас забезпечуючи доступність та якість медичної допомоги, підвищення соціальної і економічної системи охорони здоров'я на місцевому, регіональному та державному рівнях. Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на вивчення зарубіжного досвіду фінансування сфери охорони здоров'я.

1. Закон України «Про державний бюджет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.
3. Инвестиции в здоровье: ключевое условие успешного экономического развития стран Восточной Европы и Центральной Азии [Электронный ресурс] // Marc Suhrcke, Martin McKee, Lorenzo Rocco // Всемирная организация здравоохранения 2008 г., от имени Европейской обсерватории по системам и политике здравоохранения, 2008 г. – Режим доступа : <http://www.euro.who.int/pubrequest>.
4. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань на тему «Шляхи реформування охорони здоров'я та медичне страхування в Україні (аналітична довідка МОЗ України)». – Главний врач. – 2009. – № 5. – С. 34–42
5. Лехан В. М. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я : Укр. вимір / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко. – К., 2009. – С. 3.
6. Основні шляхи подальшого розвитку системи охорони здоров'я в Україні ; за заг. ред. В.М. Лехан, В.М. Рудого. – К. : Вид-во Раєвського, 2005. – С.74.
7. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_FINAL_1.pdf.
8. Проект Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції побудови нової національної системи охорони здоров'я України» від 14.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/299354>
9. Постанова КМУ «Деякі питання удосконалення системи охорони здоров'я» від 17 лютого 2010 р. № 208 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/208-2010-п>.

10. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку системи фінансового забезпечення у сфері охорони здоров'я» від 18.09.2013 р. № 776-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/776-2013-p>
11. Статистичний щорічник України за 2014р. / Держ. ком. статистики України. – К., 2015.
12. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2014 рік / за ред. Квіташвілі О.; МОЗ України, ДУ"УІСД МОЗ України". – К., 2015. – 460 с.
13. World health statistics 2014. – Geneva : World Health Organization, 2014. – P. 141–152.

References

1. On state budget. The law of Ukraine. Web. <<http://www.the-law-the-council.gov.ua/>>.
2. On insurance. The law of Ukraine. Web. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>>.
3. Suhrcke, Marc, McKee, Martin, and Lorenzo Rocco. "Investing in health: the key to successful economic development in Eastern Europe and Central Asia." World health organization. Web.<<http://www.euro.who.int/pubrequest>>.
4. "Information and analytical materials for the parliamentary hearings on "Ways to reform health care and medical insurance in Ukraine (analytical report of the Ministry of health of Ukraine)." *Chief doctor* 5(2009): 34–42. Print.
5. Lekhan, W. M., Slabkii, G. A., and M. V. Shevchenko. *The Strategy of development of the health system*. Kyiv, 2009. Print.
6. *The main ways of further development of the health system in Ukraine*. Ed.V. M. Lekhan and V. M. Rudui. Kyiv: Publishing house Raievskii, 2005. Print.
7. "The program of economic reforms for 2010 – 2014 years "prosperous society, competitive economy, effective state." Web. <www.President.GOV.PS/documents/Programa_FINAL_1.A.PDF>.
8. On approval of the Concept of building a new national health system of Ukraine. Cabinet of Ministers of Ukraine decree dated 14.07.2014. Web. <<http://www.apteka.ua/article/299354>>.
9. Some issues of improvement of the healthcare system. CMU resolution dated February 17, 2010 No. 208. Web. <<http://zakon2.the-council.gov.ua/laws/show/208-2010-p>>.
10. On approval of the Concept of development of system of financial provision in the sphere of health protection. Cabinet of Ministers of Ukraine order dated 18.09.2013, No 776-R. Web. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/776-2013-p>>.
11. *Statistical Yearbook of Ukraine for 2014*. Kyiv, 2015. Print.
12. *Annual report on the health status of the population, sanitary-epidemic situation and performance of the health system in Ukraine. 2014*. Ed. E. Kvitashvili. Kyiv: Ministry of health of Ukraine, DUA USD the Ministry of health of Ukraine, 2015. Print.
13. *World health statistics, 2014*. Geneva : World Health Organization, 2014. Print.

Рецензенти:

Кінаш І.П. – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту і адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Децик О.З. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри соціальної медицини, економіки охорони здоров'я та медичного правознавства Івано-Франківського національного медичного університету.

УДК 136.132.11

ББК 65.23

Kokhan I. V.

ESTIMATING FINANCIAL SUPPORT OF REGIONAL PROGRAMS OF SOCIAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance,
Shevchenka Str., 57, Ivano-Frankivsk,
76000, Ukraine,
tel. : 0505755811
e-mail: iren-k60@bk.ru